

que aliquis actus jurisdictionis, quo impediatur, sed satis est, quod materia præcepti, ex cujus transgressione pendet censura, ita mutetur, ut præceptum pro eo tempore non obliget; nam hoc ipso cessat contumacia; et ideo illo tempore non censetur pertransiri terminus a iudice præfixus. At vero in posteriori, seu præsentis casu, quando jam censura contracta fuit, est omnino necessaria absolutio et jurisdictio ad tollendam illam etiam ad reincidentiam. Quapropter satis non est sola partium concordia.

24. *Quis possit ad reincidentiam absolvere in censuris ab homine.* — Vide Ugol., t. 1, cap. 10, § 4, num. 5. — Ex quo ulterius colligitur, hujusmodi absolutionem in censuris ab homine latis, per se loquendo, et ordinarie, solum posse dari ab eo, qui censuram tulit, vel ejus superiore, juxta declarationes superius datas, quia hæc absolutio eandem jurisdictionem requirit, ac illa quæ simpliciter datur, et de se potest esse perpetua, si is, qui absolvitur, conditionem impleat. Dico autem, per se et ordinarie, quia per privilegium vel per Bullam Jubilæi interdum datur facultas absolvendi etiam ab hac censura ab homine lata; tamen illa concessio semper fit sub ea clausula et conditione, *Satisfacta parte*, qua clausula non servata, absolutio nulla redditur, ut supra etiam dixi. Quia tamen interdum contingit (ob impotentiam pœnitentis) satisfactionem re ipsa non præcedere, sed solum cautionem ejus, ideo tunc absolutio talis solum est ad reincidentiam, quia si persona sit absoluta, habita possibilitate, non satisfaciatur, iterum incidet, ut declararunt Pius V, Gregorius XIII et Sixtus V, in variis Bullis Jubilæi, ut referunt moderni auctores, et est valde consentaneum juri communi, ut colligitur ex capitul. Eos qui, § Idem statuimus, de Sentent. excomm., in 6.

25. *Quis possit hoc modo a censuris a jure absolvere.* — Simili modo in censuris a jure, si non sint reservatæ, eadem potestas, quæ requiritur ad aliam absolutionem simplicem, sufficit vel necessaria est ad hanc de reincidentia, ut patet ex ratione superius facta, quæ hic eodem modo procedit, et applicari potest. A censuris autem reservatis Pontifici (et idem est proportionaliter in reliquis) quamvis ordinarie, et per se loquendo, solus ille possit ab eis absolvere, cui reservatæ sunt, tamen jure communi in quibusdam casibus, in quibus difficilis est ad superiorem recursus, conceditur aliis inferioribus potestas

absolvendi, cum obligatione comparendi vel petendi absolutionem a superiore, cum primum commode adiri possit, et talis absolutio quoad hanc partem est ad reincidentiam. Nam, si nacta opportunitate, quis contemnat vel negligat superiorem adire, in eandem censuram iterum incidet, ut notavit Covarruias, dict. § 11, num. 6, in fine, ex cap. Eos, de Sentent. excomm., in sexto. Advertit tamen, idem esse dicendum in quibuscumque censuris, sive ab homine, sive a jure latis, quando ob imminem mortem vel aliam similem causam, aliquis ab eis absolvitur ab aliquo inferiori, a quo per se, et extra illum casum non potest absolvi.

An ad reincidendum in censuram nova culpa requiratur.

26. Una vero superest difficultas circa hujusmodi absolutionem ad reincidentiam, scilicet, an necessaria sit nova culpa ad sic reincidendum. Pendet enim, ut diximus, hæc reincidentia ex actione aliqua vel omissione, quæ posita fuit ut conditio, sub qua reincidatur; contingere autem potest, ut ille, qui sic est absolutus, postea non expleat conditionem absque culpa, ut, v. gr., quia ob solam impotentiam non persolvit debitum intra præfixum terminum. Respondeo, dupliciter dari hanc absolutionem: primo absque certo præfixo termino, solum sub ea conditione, *Cum primum possit*, etc., ut in casu dicti cap. Eos qui, et tunc dubium non est, quin reincidentia non contingat absque nova culpa, quia necessaria est nova contumacia. Nam ita in tali absolutione virtute includitur præceptum comparendi vel satisfaciendi, etc., et donec illud violetur, nondum censetur impleta conditio necessaria ad reincidendum; sed hæc conditio non impletur quamdiu impotentia durat, ut ex ipsa forma juris constat: ergo.

27. Alio modo ponitur dicta conditio implenda intra certum terminum præfixum, nulla facta mentione de potestate vel impotentia, sed absolute de actione, ut de restituendo vel solvendo debito; et tunc est valde probabile, etiamsi non intercedat culpa, quæcumque ex causa non impleatur conditio, in censuram reincidi, quia hæc non est nova censura, sed eadem moraliter, et ideo non requirit novam contumaciam, ut supra dicebamus in priori absolutione ad certum tempus vel actum. Et alioqui conditio posita talis est, ut sine culpa omitti possit, et in modo

vel verbis, quibus ponitur, non indicatur respectus ad novam culpam negligentiam: ergo: Quocirca, licet ante censuram contractam nemo contrahat illam, si non solvat eo quod non possit, quantumvis præceptum solvendi sub censura latum sit, tamen post contractam censuram, licet ablata sit ad reincidentiam sub conditione solvendi intra præfixum terminum, potest quis in illam reincidere non solvendo etiam ob impotentiam. Sicut; si non fuisset absolutus, in illa permansisset, etiamsi factus esset impotens ad solvendum. Nam tunc perinde se habet post transactum præfixum terminum, ac si non fuisset absolutus, quia non fuit absolutus simpliciter, sed ad reincidentiam. Atque hoc videtur in rigore verum, nisi oppositum aliunde constet ex intentione absolventis, quæ regulariter non est alia, præsertim quando talis absolutio fit ex consensu partis, in cujus præjudicium vergere posset. In hujusmodi ergo eventu, ante lapsum terminum præfixum, recurrendum est ad ipsum iudicem, et petenda absolutio simpliciter vel saltem dilatio termini, quam illi tenebitur concedere, si sufficienter probetur impotentia solvendi; si autem non concedat, recurrendum erit ad superiorem, quia alias non poterit evitari censura, sicut censura semel contracta non tollitur sine absolutione, etiamsi injuste negetur.

SECTIO IX.

Utrum in absolvendo a censura certa aliqua forma servanda sit.

1. Sicut censura jure Ecclesiastico introducta est, ita et ejus absolutio; nam oppositorum eadem est proportio. Unde ab eodem jure petenda est absolvendi forma, sicut et ferendi censuram. Duo autem possunt de hac forma inquiri, scilicet, quid pertineat ad substantiam ejus, et quid ad solemnitatem; et de utroque breviter dicendum est.

2. *Nulla esse in jure verba præscripta, quæ sint de substantia hujus formæ.* — Circa priorem partem omnes conveniunt, nullam esse in jure præscriptam formam verborum, quæ sit de substantia hujus formæ. Ita docent Theologi, in 4, dist. 18, et specialiter Richard., art. 10, quæst. 5; Sylvest., verb. *Absolutio* 3, num. 2; et Navarr., de Pœnit., dist. 6, cap. 1, in princip., num. 59, et in comment. de Jubilæo, not. 30, num. 8; et

Covarr., cap. Alma, § 11, num. 6 et 7, et alii. Nihilominus tamen iidem auctores docent necessarium esse hanc absolutionem fieri aliquo verbo, aut signo sensibili, quo sufficienter significetur eum, qui censura ligatus erat, solvi, et liberari ab ea, qualia sunt hæc, *Absolve te*, *Reconcilio te Ecclesiæ*, vel aliquid simile. Quia hæc actio fit inter homines, unde necesse est, ut sensibili modo fiat, sicut supra dictum est de forma ferendi censuram, nam quoad hæc eadem ratio erit de utraque, ut bene notavit Navarr., in Summ., cap. 27, num. 37. Unde in hujusmodi forma in primis necessarium videtur aliquod verbum, quo ille moralis effectus tollendi censuram indicetur, sive sit verbum *tollo*, aut, *aufero*, sive verbum *exnedito*, aut *rebenedito*, ut aliqui dicunt. Deinde oportet aliquo modo exprimere personam, quæ absolvitur, quia non potest aliter significari, intentionem absolventis ad illum dirigi, et effectum per illa verba intentum esse tollere censuram, quæ huic, vel illi inerat, quod necessarium est ad ejus absolutionem, quia alioqui non sufficienter significaretur is, qui absolvitur, sicut proportionaliter de censura diximus.

3. *In forma absolutionis necessariam esse expressionem personæ absolventis.* — Unde consequenter etiam necessaria est expressio personæ absolventis; quia si ei, qui antea ligatus erat, vel etiam ipsi Ecclesiæ non significetur absolutionem illam fieri ab eo, qui potestatem habet, non significatur sufficienter ut vera absolutio. Hæc autem expressio personæ absolventis non oportet ut fiat per vocem distinctam ab ipso verbo, quo significatur actus absolvendi. Nam in ipso verbo implicite et virtute continetur, quod satis est ad significationem sensibilem. Etenim in forma baptizandi, et absolvendi sacramentaliter, hoc satis est, quantum pertinet ad substantiam formæ; ergo multo magis in præsentis. Quod maxime verum habet, quando hæc absolutio verbis fit; nam tunc ipsa expressio verbi absolvendi, vel æquivalentis, prolata a tali persona, in actu exercito significat, ipsam esse quæ absolvit. Quando vero absolutio hæc datur per solum scriptum, tunc necessaria est clarior expressio personæ absolventis nomine proprio aut æquivalenti, quia alias non significatur actio in particulari, et ut egrediens a tali persona habente potestatem, quod necessarium est ad valorem absolutionis.

Sitne in absolutionis forma necessaria determinatio censuræ, a qua absolutio datur.

4. *Resolutio.* — Inquiri vero hic potest, an necessarium sit in hac forma addere aliquam determinationem, qua significetur absolutionem esse a censura, vel a tali censura. Videtur enim hoc esse necessarium, quia alias valde suspensa, et quasi æquivoca relinquatur significatio. In contrarium vero est, quia sufficere videtur intentio absolventis ad determinandam significationem illius verbi; nam in sacramento confessionis id sufficit, neque est de substantia illius formæ, ut dicatur: *Ego te absolvo a peccatis tuis*; sed sufficit dicere: *Ego te absolvo*; ergo etiam in præsentia. Respondeo: quando ex forma iudicii, seu ex his, quæ proxime antecedunt, constat de qua re sit sermo, tunc non erit necessaria illa determinatio, nisi tale sit verbum, ut ex propria significatione illam requirat; ut, v. gr., si reus petat absolvi ab excommunicatione, satis est, quod iudex respondeat: *Ego te absolvo*; et hoc probat ratio posteriori loco facta. In absolutione etiam sacramentali semper præcedit peccatorum confessio, quæ est proxima materia illius iudicii, a qua significatio talis formæ determinatur, ut absolutionem a peccatis significet. Sicut in forma Eucharistiæ, ex præsentia materiæ determinatur pronomen *Hoc*, ut designet et significet rem contentam sub speciebus panis. Multo ergo magis in absolutione a censura, si ex adjunctis fiat determinatio, satis erit. Et ratio a priori est, quia tunc illa est sufficiens significatio sensibilis, et voluntatis absolventis, et effectus. Dixi autem: *Nisi tale sit verbum, quod ex modo significandi, determinationem requirat*; quia oportet, ut verba reddant completum, et integrum sensum; potest autem tale esse verbum, ut absque adjuncta determinatione nullum completum sensum reddere possit, ut videtur esse verbum, *tollo*, aut, *aufero*. Nam si quis dicat: *Ego tollo*, aut, *aufero a te*, et nullam determinationem adjungat, nullum sensum perfectum reddit. Oportet ergo addere nomen censuræ, aut aliud æquivalens, vel certe pronomen aliquod eam designans ex adjunctis, seu concomitantibus, juxta superius dicta.

5: At vero quando nihil præcedit, ex quo possit talis determinatio moraliter fieri, tunc certe videtur necessarium addere talem determinationem, ut obiter indicavit Sylvester,

verb. *Absolutio* 2, § Quantum est. Ut quando in confessione ante absolutionem sacramentalem præmittitur absolutio a censuris, ipso absolvendo nihil petente, nec cogitante de censuris, tunc si in forma non addatur determinatio, non videtur satis significari sensibiliter ille effectus, et voluntas iudicis absolventis. Et idem est, quando aliquis absolvitur invitus, aut nihil petens; atque hoc etiam confirmat usus Ecclesiæ. Quapropter probabile est, tunc esse de substantia addere determinationem aliquam, non quidem per verba specifica, sed saltem per generalia; ita ut significetur sufficienter, illum esse usum potestatis ad tollendam censuram, vel censuras, quibus talis persona ligata est. Non est tamen hoc ita certum, quin oppositum sit probabile, quod sentit Ugolinus, tab. 4, cap. 43: Ut minimum tamen res est dubia; et ideo in hanc partem securiorem semper inclinandum est.

Num oporteat in absolutione explicare causam censuræ.

6. Quæri vero ulterius potest, an oporteat in absolutione explicare causam censuræ, dicendo, v. gr.: *Ego te absolvo ab excommunicatione, quam propter talem causam incurristi*. Respondeo breviter, hoc, per se loquendo, non esse necessarium, quia neque aliquid jure cautum est, neque ex natura rei oritur talis necessitas, cum voluntas, et intentio absolventis cum ipso effectu tollendi censuram satis explicetur, etiamsi causa censuræ non exprimat. Aliquando vero oportet hanc causam exprimere, ut constet a qua censura poenitens absolvatur. Contingit enim aliquem esse ligatum pluribus excommunicationibus propter diversas causas, qui potest absolvi ab una, quamvis non absolvatur ab aliis; et tunc ut tollatur ambiguitas, oportebit aliquando exprimere causam censuræ; sic enim facile intelligetur ab illa censura absolvi, et non ab aliis. Quanquam in eo casu non semper hoc necessarium sit, vel quia simul potest quis absolvi a multis censuris, licet plures habeat, vel fieri potest, ut absolvens habeat potestatem limitatam ad unam censuram, et non possit ab aliis absolvi; tunc enim etiamsi absolutio simpliciter, et sine expressione causæ proferatur, ex principio, a quo procedit, sufficienter intelligitur limitari ad talem effectum.

7. Itaque in eo casu, quo aliquis ligatus

est pluribus censuris, primum considerare oportet, an absolutio petatur ab eo, qui potest absolvi ab una tantum, vel a pluribus; si ab una tantum, quantumcumque absolutio simpliciter petatur, et concedatur, illa tantum censura tollitur, quæ sub absolventis potestatem cadit, quia ex parte censurarum non repugnat tolli unam sine aliis; quia non habent necessariam connexionem, ut recte notavit D. Thom., in 4, dist. 18, quæst. 2, art. 5, quæst. 3, et ibi Paludanus, ac cæteri Theologi; ex parte vero potentiæ, limitata est, ut supponimus; et ideo non potest absolutio excedere absolventis facultatem.

8. *Absolutio simpliciter petita et concessa a iudice, qui plures censuras tollere potest, omnes aufert.* — Si autem absolutio petatur a iudice, qui potest a pluribus censuris absolvi, tunc vel petitio est absoluta absque determinatione vel limitatione determinatæ causæ, et absolutio similiter conceditur; vel petitio est limitata ad absolutionem censuræ, pro tali delicto contractæ, absolutio vero simpliciter et indefinite sine expressione talis causæ conceditur; vel e contrario petitio fit absoluta, concessio vero absolutionis est cum limitatione causæ, scilicet, a censura pro tali delicto, vel ob talem causam contracta. In primo casu absolutio censetur esse de omnibus censuris, quibus petens ligatus est, sive in forma absolvendi addatur signum distributivum, quod clarius erit, ut si dicat: *Absolvo te ab omni censura*, vel, *ab omni vinculo excommunicationis*, sive indefinite proferatur dicendo: *Ego te absolvo*, ut expresse notavit D. Thomas supra dicens, quando iudex potest absolvi ab omnibus censuris, si absolute absolvat, ab omnibus absolvi, nisi contrarium exprimat. Ratio vero est multiplex. Prima, quia favores ampliandi sunt. Secunda, quia responsio, vel concessio intelligitur esse proportionata interrogationi seu petitioni; qui autem absolute petit absolvi, etiamsi non exprimat a multis vel ab omnibus censuris, simpliciter petit liberari a vinculis, quibus ligatus est. Tertio, quia alias vel irrita, vel inepta esset talis absolvendi forma, quia non est ratio, cur de una censura intelligatur magis, quam de alia; et ideo ex vi et proprietate illius verbi, *Absolvo*, si nulla adjungatur limitatio, significatur totalis solutio ab omnibus vinculis.

9. *Nisi ad aliquam, suam intentionem determinet.* — Est autem observandum, quamvis hæc vera sint, quantum est ex vi talis

formæ absolvendi, tamen quia efficacia talis formæ semper pendet ex intentione absolventis, ideo si ipse intendat illis verbis absolvi ab una excommunicatione, et non ab aliis, quamvis hanc limitationem in ipsis verbis non exprimat, unam tantum censuram auferet, non alias, quia operatio formæ non potest excedere intentionem ejus; male autem faciet, vel dividendo absolutionem sine causa, vel saltem non exprimendo quam censuram tollere intendat, vel decipiendo alium, vel perplexum relinquendo. Imo si talis iudex intendat tantum confuse, et vage unam ex his censuris tollere per suam absolutionem, et non determinate hanc, vel illam designet, seu intendat, nihil faciet, quia actiones debent esse de singularibus determinate; et quia non est major ratio, cur in hoc casu tollatur una censura, quam alia; causa autem indeterminata, quæ per se libera non est, nihil operatur, nisi concurrat aliqua alia ad determinationem adjuvans.

10. *Absolutio petita ad determinatam censuram et simpliciter concessa, illam tantum tollit.* — At vero in secundo casu absolutio non est de omnibus censuris, quibus ligatus est petens; sed ab illa tantum, cujus causam ipse in petitione expressit, ut colligitur ex cap. Cum pro causa, et cap. Officii, de Sententia excommunicationis. Et ratio est supra tacta, quia concessio accommodatur petitioni; quia ergo petitio limitata est, licet absolutio videatur simpliciter concedi, ex petitione limitatur; et perinde se habet, ac si in ipsa exprimeretur causa censuræ, cujus absolutio conceditur. Nec satis erit, quod is, qui absolutionem petit, intendat absolutam liberationem, et absolutionem ab omnibus censuris consequi, etiamsi unam tantum causam censuræ in sua petitione exprimat; nam absolutio non respondet intentioni ejus, sed verbis. Et præterea talis petitio in illo sensu subreptitia esset, et deceptionem involvens; et ideo prodesse non potest absolutio sic subrepta, ut dicitur in dict. cap. Officii.

11. *Absolutio simpliciter petita, concessa autem pro determinata censura, illam tantum aufert.* — Demum in tertio casu manifestum est, absolutionem esse limitatam, et in eo maxime esse potest necessaria expressio causæ ipsius censuræ; quia licet petitio sit universalis, non cogitur iudex totum concedere, quod postulatur; potest ergo pro libertate sua ab una censura absolvi, et non ab alia, quod maxime facit, quando in

ipsa absolutione declarat se absolvere a censura pro tali causa contracta; nam illa additio habet vim limitandi absolutionem ad illam solam censuram; unde dubium non est, quin de facto tunc ab una absolvat, et non ab aliis. An vero juste, et licite sic absolvat, ex circumstantiis, et rationibus occurrentibus judicandum est; id enim non est intrinsece malum, neque aliquo jure simpliciter prohibitum; pendet ergo ex circumstantiis, et ex causis, quæ judicem movent ad sic absolvendum. Regulariter enim loquendo, si potest absolvere ab omnibus, et ex parte petentis non est impedimentum, non est absolutio ita limitanda; si vero ex parte petentis est impedimentum et contumacia respectu unius censuræ, seu causæ ejus, non debet ab altera absolvi, donec integre satisfiat, nisi fortassis aliqua rationabilis causa urgeat. Quod colligitur ex dicto cap. Officii. Et hæc doctrina tota communis est, ut colligitur ex Panormitano, et aliis, dictis cap. Cum pro causa, et Officii, et ex Navarro, in cap. Ita quorundam, de Judæis, in Glossa ult., notab. 11, num. 12, et Covarruvias, in cap. Alma mater, parte 1, § 11, num. 12 et 13.

Sitne de substantia absolutionis, ut per verbum, vel per scripturam proferatur.

12. *Ratio dubitandi.* — Ultimo inquiri potest circa hanc partem, an sit de substantia absolutionis a censura, ut per verba proferatur; sub verbis autem scripturas comprehendimus; nam quoad hoc sunt ejusdem rationis; et sensibilem habent significationem ad placitum æque expressam. Unde certum est etiam per verba scripta posse hanc absolutionem dari, quod maxime observatur circa absentes, ut supra ostendimus. Difficultas ergo solum est de aliis signis, vel nutibus, vel actionibus; et videtur quidem nunquam hoc sufficere, quia nunquam satis expresse declarant effectum absolutionis, et intentionem absolventis. Et confirmatur, quia alias Episcopus communicando cum excommunicatione illum censeretur ab excommunicatione absolvere, quia, exceptis verbis, nullum majus signum absolutionis potest erga illum exhibere; consequens autem est falsum, ut constat ex Clementina ult. de Sententia excommunicat., ubi etiam de Summo Pontifice dicitur, quod licet scienter participet excommunicato, per hoc ipsum absolvere non censetur, nisi aliter exprimat se

velle id facere; ergo multo minus id dici poterit de inferioribus Episcopis. Quod etiam colligitur ex cap. Cum desideret, de Sententia excomm.

13. *Resolutio quoad inferiores Prælatos.* — Respondetur breviter, aliud esse loqui de ordinario jure, aut de Ecclesiæ statuto, aliud de necessitate simpliciter, seu de absoluta potentia Summi Pontificis. Priori modo dicendum est, hanc absolutionem non sufficienter concedi per actiones aliquas ab eo factas, qui alias potest absolvere, etiamsi alioqui tales actiones videantur repugnantes cum censura. Hoc plane convincunt decreta adducta, et cap. Si aliquando, de Sent. excomm. Et ratio est, quia illud signum est valde incertum, imo per se non est signum, sed aliud factum, vel opus; et ideo merito jure positivo declaratum est, ut ad absolvendum a censura non sufficiat. Quod adeo verum est in inferioribus Episcopis, vel Prælati, ut quamvis declarent se velle tali facto, vel communicatione absolvere, nihil efficient, ut notavit Glossa in dicta Clementina ult., verbo *Velle*, et in dicto cap. Cum desideres, quia tenentur Episcopi, et omnes inferiores Prælati formam communis juris servare, nec potestatem habent immutandi illam.

14. *Quid de Pontifice Summo.* — Quod secus est in Romano Pontifice; et ideo de illo specialiter dicitur in dicta Clementina ultima, quod si declaret se velle suo facto, aut communicatione absolvere, factum tenet; habet enim supremam potestatem ad tollendam censuram independentem a jure positivo; et ideo si absolute velit ea potestate uti, non servata forma juris, effectum intentum operatur. Ex quo etiam fit, ut si solis nutibus, vel unico verbo Pontifex satis declaret se velle absolvere, factum tenet; ut, v. gr., si interrogatus, an velit se esse absolutum a censura, solo motu capitis annuat, pro absolutione valebit. Idemque est, si post oblatam petitionem absolutionis uno verbo respondeat, Fiat, vel, Contentus sum; dummodo petitio ex modo, quo proponitur, non respiciat futurum, sed contineat petitionem absolutionis statim obtinendam; ita ut ex antecedentibus et consequentibus satis constet, illo nutu, aut verbo significari voluntatem Pontificis esse absolvendi ex tunc. Quod colligitur ex his, quæ tradit Rebuffus in Praxi beneficii, verbo *Datum*, num. 26. Quæ tamen signa in inferioribus Prælati vel sufficientia non sunt, vel certe valde dubia,

et ideo illis utendum non est; sed per expressa, ac formalia verba absolutio est tribuenda. Et hactenus de substantia hujus formæ.

SECTIO X.

Quæ solemnitas servanda sit in absolutione a censura.

1. Tria in hac forma absolvendi possumus distinguere, quæ superius in forma ferendi excommunicationem distinximus, scilicet ea, quæ antecedunt absolutionem, et quæ comitantur, et quæ subsequuntur; de quibus hic pauca dicemus, tum quia de hac re pauca sunt in jure instituta, tum etiam quia ea, quæ instituta sunt, magis pertinent ad singulas censuras in particulari, et ideo ibi latius ea exponemus.

2. *De solemnitate absolutionem antecedente.* — Absolutionem ergo antecedere in primis debet petitio absolutionis, non quia hoc sit de substantia, ut supra ostensum est, sed quia ad convenientem, debitumque modum absolvendi ita expedit. Sumiturque ex cap. Per suas, de Sent. excomm., in illis verbis: *Nisi gratiam absolutionis impleret, non debet audiri, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur.* Et in cap. Significasti, de Eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium, ibi: *Si petierit, et similia verba sunt frequentia in jure.* Ratio vero est, quia dum quis non petit absolutionem, non exhibet sufficiens signum obediendi, et recedendi a sua contumacia, quod tamen, per se loquendo, necessarium est, cum is sit finis censuræ. Dico autem, *per se loquendo*, quia ubi propter moram timetur aliquod periculum, vel alia ratio urgens occurrit, potest aliquando hæc absolutio dari, licet non præcesserit petitio, ut supra declaratum est. Item quando absolutio non datur simpliciter, sed tantum ad aliquem actum, ut ad collationem beneficii, vel ad testimonium ferendum, vel ad aliud simile, tunc facilius solet absolutio hæc dari sine petitione prævia, quia cum censura simpliciter non tollatur, sed statim redeat, cessat ratio adducta.

3. Quid autem servandum sit in hujusmodi petitione in ordine ad forum externum, quando in illo fit, ad nos non pertinet; sed videri potest Ugolin., tab. 1, c. 49, § 3, ubi quæstiones alias de hac re ad illud forum pertinentes tractat, et Covarruv., in c. Alma,

1 p., § 12. In foro autem interiori, seu poenitentiae, nulla specialis circumstantia requiritur, sed solum ut petens exhibeat sufficientia signa obedientiæ ad Ecclesiam. An vero necesse sit, ut petat in confessione, vel in ordine ad illam, jam supra tactum est; nam per se loquendo, et ex vi censuræ id necessarium non est, quia potest censura tolli, etiamsi non auferatur culpa. Ex parte vero absolventis, si potestas sit ei cum ea limitatione concessa, poterit esse necessarium; sufficit tamen, ut implicite petatur, postulando absolutionem a peccatis. Denique sæpe etiam necesse est, ut antecedit satisfactio partis læsæ, si fieri possit, vel cautio sufficiens, si non possit; hoc enim pertinet ad justitiam absolutionis, non vero ad substantiam ejus, per se loquendo, id est, nisi potestas absolutionis sit cum ea limitatione data, ut superius late declaratum est.

4. *De solemnitate comitante.* — De solemnitate, quæ comitatur, seu proxime ante absolutionem fit, nihil potest in commune dici, quia nullæ cæremonie circa hoc præceptæ sunt in jure, quæ communes sint omnibus censuris; quæ vero ad singulas pertineant, suis locis dicemus. Hic solum adnotare possumus, in hujusmodi absolutionis modo maxime servandam esse consuetudinem receptam, et probatam; nam multæ ex antiquis cæremoniis in dissuetudinem abierunt. Item etiam quando commode servari non potest aliqua cæremonia, sine peccato prætermittitur, ut notavit Navarr., in Summ., cap. 26, num. 9, agens de cæremoniis servandis in absolvendo ab excommunicatione, juxta e. A nobis, 2, de Sent. excomm., de quibus infra suo loco. Denique, ut ibidem Navarr. advertit, quando hæc absolutio conceditur in foro poenitentiae per privilegia Mendicantibus concessa, et alia similia, tunc non oportet servare alias cæremonias præter eas, quæ ad sacramentum poenitentiae sufficiunt. Et ita habet usus.

5. *De solemnitate consequente.* — Denique post absolutionem solum potest esse necessaria illius denunciatio, seu publicatio proportionata censuræ, quia alias non poterit absolutio respectu aliorum habere effectum intentum, nisi æque de illa constet, ac de censura prius constitit; si ergo censura fuit publica, absolutio etiam esse debet publica; si vero fuit occulta, satis erit occulta absolutio. De qua re nihil addendum occurrit in ordine ad forum conscientiae, præter ea, quæ in superioribus tacta sunt. Quædam vero,

quæ ad forum externum pertinent, videri possunt in Ugolino, tab. 4, c. 24, ubi specialiter tractat, quando hæc absolutio datur in foro confessionis, quanta fides adhibenda sit confessario affirmanti talem personam absolvisse. De qua re jam diximus in sect. 2, et ideo de censura in genere hæc sufficiunt; ad species singulas descendamus.

DISPUTATIO VIII.

QUE EST PRIMA DE EXCOMMUNICATIONE.

DE EXCOMMUNICATIONE SECUNDUM SE.

Postquam dictum est de censuris in genere, descendendum est ad singulas species censurarum, inter quas præcipua est excommunicatio, et usu frequentior, et in materia copiosior, ac difficilior; et ideo de illa primo loco dicendum est, servando eundem ordinem, quem in superiori tractatu de censuris in communi tenuimus, quamvis multa capita, seu principia, quæ aut nihil speciale in excommunicatione habent, aut si quid habent, facile ex rationibus communibus intelligitur, aut omitti poterunt, aut facilius expediri. Et ob hanc causam nihil hic dicemus de potestate excommunicandi, nec de questione, an sit excommunicatio, vel quo jure introducta sit, divino vel humano; nam eadem proportionem, qua de censura in communi, definiendæ sunt. Potestas enim, quam ostendimus esse in Ecclesia ad ferendas censuras, eadem est potestas excommunicandi; imo in hoc actu præcipue exercetur, ut ex Matth. 18, et 4 ad Cor. 5, et traditione Ecclesiæ colligitur. Unde etiam satis constat excommunicationem esse, ita tamen, ut licet potestas ad illam ferendam ex jure divino sit, illius vero institutio jure Ecclesiastico sit introducta. Solum ergo in præsentī disputatione est breviter explicandum, quid, et quotuplex sit excommunicatio, ut postea in effectibus ejus declarandis (quod in hac materia præcipuum est) diutius immoremur. Tractant autem de hac materia Theologi in 4, d. 18, et aliqui in 2, 2; Alensis, 4 p., quæst. 81, alias 22; Anton., 3 part., tit. 24 et 26; Summistæ, præsertim Cajetani, verbo *Excommunicatio*; et Navarr., c. 27; et Adrian., in 4, in materia de Clavib.; Cajetanus etiam, tom. 4 Opusc., tract. 49. Et juris Pontificii Doctores in titulis de Sent. excomm., et in decretis, 11, quæst. 3, et tota causa 24; et præsertim Covarr., in c. Alma

mater. Multi etiam recentiores varios tractatus de his censuris scripserunt; præsertim Ugolino, justo et erudito volumine.

SECTIO I.

Quid sit excommunicatio.

1. *Excommunicationis definitio.* — Varie definitur ab auctoribus; tamen suppositis, quæ diximus de censura in communi, facile hoc modo describitur: *Excommunicatio est censura, qua quispiam separatur ab Ecclesiastica communione fidelium.* Quæ definitio in ipso nomine excommunicationis indicatur; nam *excommunicatus* perinde dicitur est, atque extra communionem factus. Et fundamentum habet in verbis Matth. 18: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, et publicanus*, id est, ab Ecclesia segregatus. Et declaratur breviter, explicando singulas particulas; nam *censura* ponitur loco generis, sub quo per se notum est, excommunicationem contineri, ut constat ex c. Quærenti, de Verbor. signific., et ex communi sensu Ecclesiæ, et ex dictis supra de divisione censuræ in tres species, quarum potissima est excommunicatio.

2. Reliqua autem pars ponitur ad distinguendam hanc censuram a suspensione, et interdicto; nam ab irregularitate, et aliis Ecclesiasticis inhabilitatibus, aut pœnis, per ipsum genus censuræ separatur; ab illis vero per prædictam differentiam, quia nec suspensio, neque interdictum formaliter, ac per se privant communicatione, sed suspensio privat Ecclesiastico ministerio, interdictum vero solum divinis rebus, vel officiis, ut sic, ut in suis locis videbimus. Ubi autem nos dicimus; *qua quispiam*, etc., aliqui addunt, *Christianus, aut baptizatus*. Sed licet sit verum, solos baptizatos posse excommunicari, tamen non oportet id ponere in hac definitione, tum quia id pertinet ad genus censuræ; nulla enim censura ferri potest in non baptizatum; tum etiam quia excommunicatio etiam ferri potest tantum in subditos; imo ideo fertur tantum in baptizatos, quia illi soli directe subjiciuntur spirituali Ecclesiæ potestati; et tamen non propterea necesse est in definitione ponere, eum, qui excommunicatur, debere esse subditum, quia non omnes quæstiones sunt in definitione inculcandæ. Denique cum dicitur, aliquem separari per excommunicationem a communione fidelium,

supponitur, seclusa excommunicatione, eum esse, vel habere proximam aptitudinem, et jus ad communionem fidelium, et consequenter esse baptizatum; nam hæc potestas, seu jus communicationis, per baptismum, seu characterem baptismalem comparatur.

3. *Exponitur, et comprobatur definitio.* — Hinc vero inferunt aliqui, non fuisse dicendum in definitione, per excommunicationem privari hominem a *communione fidelium*, sed *usu communionis*, quia per excommunicationem non adimitur nobisabilitas, et potentia utendi communionem Ecclesiæ, quia non tollitur character baptismalis, in quo illaabilitas consistit, propter quod sacramenta ab excommunicato suscepta valida sunt; ergo excommunicatio non simpliciter privat communionem, sed usu communionis. Sed hoc nihil habet ponderis; nam cum excommunicatio dicitur privare communionem, ex vi verborum non significatur privare habilitate, vel potentia radicali (ut sic dicam) ad hujusmodi communionem, sed solum actuali communicatione, ut ex proprietate ipsorum verborum constat; nam *communio* actum significat; et ideo nihil refert, communionem, vel usum communionis dicere. Adde vero ulterius (ut convenienter explicetur, et intelligatur definitio), excommunicationis censuram non privare solum actu, sed jure etiam communicandi, non quidem jure illo mere passivo, et quasi fundamentali, quod consistit in characterem baptismali, sed jure proximo, et morali quod fidelis habet ad hujusmodi communionem, ut licite, et honeste illa fruatur, quamdiu prohibitus non est; et ideo licet ex vi hujus censuræ non reddatur ita inhabilis ad sacramenta, ut ab eo suscepta nulla sint, loquendo præcise ex vi censuræ, tamen redditur moraliter inhabilis ad licitam, et decentem participationem sacramentorum. Hoc ergo sensu dicitur fidelis privari per hanc censuram communionem Ecclesiasticam, non tam facto, quam jure. Optime ergo per illam particulam vis hujus censuræ declaratur. Et eisdem fere verbis habetur apud Augustin., serm. 68 de Verb. Apostoli, c. Omnis Christianus, 11, quæst. 3. Ubi dicitur, Christianum per excommunicationem ab Ecclesiastica communione removeri. Et similibus verbis utuntur jura, cum hanc censuram imponunt, scilicet, *Communione privetur, aut privatus sit*, ut in canonibus Apostolorum sæpius legimus, in quibus verbum Græcum est, ἀπορίζω, id est, *separo*, seu *elimino*, quo verbo utitur Conci-

lium Arausicanum in c. Canonica, 11, q. 3, dicens: *A gremio sanctæ matris Ecclesiæ, et consortio totius Christianitatis eliminamus.* Unde in Patribus sæpe legimus, per excommunicationem abscindi, vel segregari hominem ab Ecclesia, ut late refert Bellar., lib. 3 de Eccles. milit., c. 6. Quod quomodo intelligendum sit, non hoc loco, sed in materia de fide explicandum est. Nunc satis sit dicere, non ita ejici fidelem ab Ecclesia per excommunicationem, quin ille maneat subjectus ratione characteris, et unitus per fidem, si alioqui illam non amittit; sed solum, quia privatur dicto jure morali ad utendum Ecclesiastica communicatione et participatione.

Quomodo excommunicationi minori definitio conveniat.

4. Dicit aliquis, juxta hanc interpretationem, definitionem prædictam non convenire excommunicationi in genere, sed tantum excommunicationi majori, quia hæc solum est, quæ privat simpliciter communicationem Ecclesiasticam. Consequens autem repugnat bonitati definitionis, quæ debet converti cum definito; hic autem generatim de excommunicatione tractamus. Propter hoc fortasse Soto, d. 22, quæst. 1, art. 1, non indefinite, sed addendo particulare signum, dixit, excommunicationem esse censuram, quæ privat *aliqua communione Ecclesiastica*. Quæ definitio videtur aliquibus in contrarium extremum declinare, et soli excommunicationi minori convenire, quia major non aliqua, sed omni communionem privat. Verumtamen non ita est; nam quæ privat omni, privat etiam aliqua a fortiori; non est enim sensus limitans, seu excludens, quin possit excommunicatio privare omni Ecclesiastica communione, sed sensus est de ratione excommunicationis, ut sic, solum esse, ut privet aliqua, sive privet etiam omni, sive non; et ita in re eadem est definitio cum tradita a nobis; ad tollendam vero illam æquivocationem, abstulimus illud particulare signum, et indefinite locuti sumus. Et eadem ratione abstulimus signum distributivum, quod Hostiensis, Gofredus, et alii Summistæ frequenter addunt, dicentes, excommunicationem esse separationem a *qualibet* licita communicatione. Quam definitionem reprehendit Abbas in rubric. de Sentent. excom. Et merito, quia si illa distributio, a *qualibet*, intelligatur copulative, id est ab omni, hoc non est de ratione excom-